

Elegant formidling om øyet

Sara T. Nøland

Øyet: kroppens fantastiske kamera

Oslo: Cappelen Damm, 2022

207 s.

ISBN 9788202739669

Michael 2022; 19: 427–8.

Sara T. Nøland er legestudent ved Universitetet i Oslo, og har forsket på tørre øyne ved Forskerlinjen. Dette har åpenbart medført en fascinasjon for og kunnskap om øyet og alle dets finurlige funksjoner og bestanddeler. Og etter oppfordring har hun – som hun selv skriver i forordet – samlet motet til å tiltre i rollen som formidlende medisinstudent. Og akkurat dette å formidle gjør hun virkelig med en naturlig eleganse.

Boken gir en lettfattelig introduksjon til et komplisert tema, og har et beundringsverdig lettlest språk som burde nå frem til de fleste aldersgrupper. Da jeg leste noen avsnitt fra boken høyt hjemme, kommenterte riktignok 15-åringen at det ble i overkant mange fagbegrep for henne til å klare å holde tråden. Samtidig lot hun seg like etterpå begeistre over faktaboksen om hvorfor man får leamus i øyelokket, og forbløffe over redegjørelsen om hvordan skjermbruk påvirker øynene.

For en som er spesialist i øyesykdommer, flyter det behagelig uhindret gjennom kapitlene. Stilen er underholdende, og jeg lærte faktisk noen nye og interessante morofakta, som for eksempel historien bak flere avgjørende oppdagelser for utviklingen av faget. Etter å ha lest boken forstår jeg også

endelig logikken i lyssignalenes gang gjennom hjernen, noe som hittil for meg har fremstått som nokså ullent.

Til tross for at boken er spekket med informative henvisninger og referanser underveis i teksten, er det på grunn av det ukompliserte språket med den sjenerøse og kløktige bruken av metaforer fornøydlig enkelt å henge med. Det er åpenbart at forfatteren har en imponerende allmennkunnskap i bunnen, og at hun har lagt ned et grundig forarbeid, noe bokens rikholdige kilderegister vitner om.

Forfatterens forskningserfaring påvirker naturlig nok vektleggingen av ulike temaer. Enkelte emner er mer detaljert beskrevet enn i de fleste lærebøker i oftalmologi, mens andre nevnes kun overflattisk. Forfatteren har for eksempel valgt å tilegne øyevipper hele seks av bokens 183 sider, hvorav to av sidene omhandler vippeserum og hvilke skadelige virkestoffer dette kan inneholde. Til sammenlikning er redegjørelsen for korrigerende laseroperasjoner – som jo er et relativt vanlig inngrep mange velger for å slippe briller eller linser – på knapt to sider, inkludert de langt mer alvorlige potensielle risikoer og bivirkninger. Den nokså velkjente og fryktede øyesykdommen glaukom er sammenlikningsvis beskrevet over ca. fire sider.

Dette er ikke en lærebok, noe forfatteren heller ikke forsøker å fremstille den som. Det er nok likevel slik at mange har ekstra tillit til det som står i en håndfast bok utgitt på et anerkjent forlag med en legestudent som forfatter. Da dette ikke er en ren fagbok, kan man vel se gjennom fingrene med noen mindre faglige unøyaktigheter, som anbefalt hyppighet på kontroller ved diabetes eller hvordan den biologiske linsen er festet. Bokens svake punkt er likevel der forfatteren tilsynelatende ukritisk viderefremidler mantraet om viktigheten av regelmessig «øyhelsesjekk» hos optiker. Denne typen «screening» er verken anbefalt i internasjonale eller nasjonale retningslinjer. Det er heller ikke riktig at det i høyere alder er vanlig at det «skjer sykdomsprosesser i øyet som man ikke merker selv og da vil optiker ofte fange opp noe som kan utredes videre av øyelege» (s. 61–2). Symptomfrie sykdomsprosesser kan forekomme i alle aldre, men det er ikke vanlig. Normale degenerative forandringer er også lett å mistolke som patologi. Jeg velger å tro at det siste forfatteren egentlig ønsker, er å overbelaste det helsevesenet hun snart vil være en del av.

Anne Kongsrud
anneskongsrud@gmail.com

Anne Kongsrud er spesialist i øyesykdommer og leder i Norsk oftalmologisk forening.